

TRIVSEL OG HELSE GJENNOM AKTIVITET

YRKESPROFIL FOR AKTIVITØRER

delta®

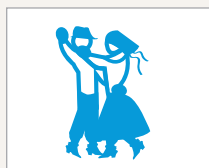
EN ARBEIDSTAKERORGANISASJON I YS

Innhold

00	Yrkesprofil for aktivtører	3
01	Aktivtører – i går	4
02	Aktivtører – i dag	6
03	Slik er oppgavene våre lovhjemlet	8
04	Dette tror vi på	12
05	Disse arbeider vi med	16
06	Dette gjør vi	18
07	Dette kan vi	24
08	Her arbeider vi	26
09	Slik utdannes vi	30
10	Veien videre	32

Vedlegg:

Yrkesetiske retningslinjer for aktivtører ... 34

**ALF HAR MOTTATT HISTORIEN FRA ET AV SINE
MEDLEMMER:**

Den siste dansen

Det skjedde på en beboerfest som jeg arrangerte. Mannen bodde på sykehjemmet der jeg er aktivtør. Kona så lengselsfullt på dem som danset, og fortalte at de hadde danset mye før han fikk Parkinsons sykdom.

- Har dere lyst til å danse igjen? spurte jeg.
- Går det an da? sa hun.
- Ja, visst går det an, jeg skal hjelpe dere, svarte jeg.

Mannen tok kona si i armene, og jeg stod bak og støttet ham og hjalp ham å holde balansen.

En del år senere var hun beboer på en av våre korttidsavdelinger. På vår ukentlige musikkafé kom hun bort til meg og sa:

- Jeg kommer aldri til å glemme den siste dansen jeg fikk med mannen min takket være deg.

Yrkesprofil for aktivitører

Plattform for kommunikasjon og retning

Yrkesprofil for aktivitører er en beskrivelse av aktivitørenes fag og yrke. Profilen skal gi svar på hvordan aktivitørene bidrar til å dekke behov hos befolkningen.

Profilen er ment som et utgangspunkt for aktivitører som ønsker å informere andre om faget og yrket. Den kan således være en kommunikasjonsplattform for yrkesgruppen i møte med omverdenen.

Profilen er også ment å skulle bidra til å sikre at faget og yrket videreutvikles i samsvar med framtidens behov. Derfor er den ikke bare rent beskrivende, men også basert på noen strategiske veivalg som styret i ALF mener det er riktig for yrkesgruppen å ta, i møte med samfunnets behov og utfordringer.

Gjennomsnittsalderen i befolkningen øker. Forekomsten av livsstilssykdommer øker. Stadig flere trenger tilrettelegging for å kunne leve et aktivt og meningsfylt liv så lenge som mulig. Aktivitørenes innsats er viktig i møtet med alle disse utfordringene.

Aktivitørenes kjernekompetanse er motivasjon og tilrettelegging for aktivitet. Målet er å forebygge funksjonstap, fremme helse og skape trivsel. Således er aktivitørenes virksomhet bra for den enkelte og bra for samfunnet.

Informasjonen i denne profilen kan gi politikere og administrative myndigheter økt innsikt i hvordan aktivitørene bidrar i møte med samfunnets utfordringer. Ledere kan få mer kunnskap om hvorfor det er lurt å ansette aktivitører, og andre yrkesgrupper kan finne ut mer om hvordan de kan samarbeide med aktivitørene.

Politikere og ledere må vite nok om de ulike yrkesgruppene til å sette rett person på rett plass. Kunnskap om yrkesgruppens kompetanse er viktig for at virksomheter skal kunne bruke den riktig for å nå sine mål. Da er det også avgjørende å vite hvilke yrkesgrupper det er viktig å ha med i tverrfaglige team for å skape god folkehelse og drive godt forebyggingsarbeid.

Denne yrkesprofilen er blitt et omfattende dokument. Ofte vil det være hensiktsmessig å lage enklere informasjon rettet direkte mot aktuelle målgrupper. Vi håper profilen kan være en god plattform å stå på for alle dem som ønsker å informere om aktivitørfaget og yrket.

Karina Sandnes
leder i Aktivitørenes Landsforbund

Aktivitørenes Landsforbund (ALF) ved styret, desember 2014.

01 | Aktiviteter – i går

Foto: Shutterstock. Kun som illustrasjonsfoto.

Historikk

Sammen med ergoterapeutene har aktivtørene sitt utgangspunkt i arbeidsterapien. Begrepet «arbeidsterapi» ble innført i Norge på 1940-tallet. Da handlet det mest om trivselspregede aktiviteter ved «sinnsykehus og tuberkulosesanatorier». Håndarbeid, gymnastikk og underholdning sto sentralt.

Ved starten av 1950-årene ble en eventuell utdanning for arbeidsterapeuter drøftet i Stortinget. I innstillingen ble arbeidsterapi inndelt i fire hovedgrupper:

1. *Hobbypreget virksomhet til atspredelse under langvarig sykdom*
2. *Opptrening og omskolering i arbeidslivet*
3. *Hobbypreget virksomhet for opptrening av skadede legededler*
4. *Produksjonsrettet virksomhet for tilvenning i arbeidslivet*

Det første halvårige kurset for arbeidsterapeuter startet våren 1952. I 1974 ble utdanningen treårig. I 1975 ble yrkestittelen erstattet med «ergoterapeut» og beskyttet av Lov om godkjenning mv. av helsepersonell.

I takt med økende utdanningslengde orienterte ergoterapeutene seg stadig mer mot medisinske og andre vitenskapelige fagområder. Samtidig fikk de andre oppgaver som formidling av tekniske hjelpemidler. Det håndverksmessige ble gradvis nedtonet. Dermed oppstod et behov for en assistentgruppe med solid kunnskap i aktuelle aktiviteter til bruk på, i og utenfor arbeidsstua.

Fra midten av 60-tallet ble det ved enkelte husflidskoler gitt utdanning for instruktører til arbeidsstuer. Etter hvert ble det satt i gang kurs for arbeidsterapeutassistenter og aktivtører.

I 1974 fikk aktivtørene sin egen yrkesorganisasjon – Aktivtørenes Landsforbund (ALF). Forbundet inngikk et samarbeid med ergoterapeuter for å få en aktivtørutdanning med likt innhold og varighet for hele landet. I den endelige fagplanen ble formålet med utdanningen definert slik:

«Å utdanne aktivtører til arbeidsterapien spesielt med sikte på eldreomsorg, langtidspsykiatri og omsorg for psykisk utviklingshemmede, slik at aktivtørene:

- *selvstendig kan sette i gang personer med aktiviteter på sykehus, pleie- og aldershjem.*
- *i samråd med og under ansvar av godkjent arbeidsterapeut kan følge opp pasienters terapeutiske aktiviteter og opptrening i daglige gjøremål.*
- *under ledelse av godkjent arbeidsterapeut kan fungere som assistenter i arbeidsterapien.»*

I 1974 kom «Lov av 21.06.74 nr. 55, Om videregående opplæring», og læreplanen for «aktivtørlinja» ble tatt i bruk. Den ble godkjent i 1975, og samme år ble «aktivtør» felles yrkesbetegnelse. ALF var en viktig aktør i disse sakene.

8. mai 1995 ble aktivtørfaget offisielt godkjent som nytt lærefag.

(Les mer om dagens utdanning av aktivtører på side 30.)

02 | Aktiviteter – i dag

Status

Behovet for aktivtørens kompetanse er økende. Det skyldes blant annet at aldersgjennomsnittet i befolkningen øker. Aktiv omsorg og meningsfull aktivitet er honnørord som ofte brukes. Dessverre har dette foreløpig ikke resultert i økt etterspørsel etter aktivtører.

Årsakene til dette kan være flere og sammensatte. Mange arbeidsgivere og politikere vet ikke at det er aktivtørene som har den kompetansen som trengs for å imøtekomme de politiske føringene om aktivitet og deltakelse for alle. De som har behov for aktivtørens tjenester, er ikke sterke pressgrupper som står på barrikadene for å få sitt behov for tilrettelegging dekket.

Det kan dessuten synes som om aktivisering og tilrettelegging for aktivitet lett ses som et luksusbehov når tjenesteapparatets ressurser er knappe og behovene mange. Resultatet er manglende samsvar mellom ord og handling – mellom politikk og praksis.

Aktivtørene er således en uutnyttet ressurs både fordi mange aktivtører jobber i stillinger der de ikke får brukt hele sin kompetanse, og fordi yrkesgruppens kompetanse ikke blir benyttet der den trengs mest.

I mangelen på stillinger som lyses ut for yrkesgruppen, arbeider mange aktivtører i stillinger som har andre titler enn aktivtør. Dette er for så vidt greit så lenge kompetansen er nyttig i stillingene. Det bidrar imidlertid ikke til å gjøre yrkesgruppen kjent for omverdenen.

Faglig omstilling

«Komiteen viser til at det er behov for styrking av mange profesjoner i den kommunale pleie- og omsorgssektoren, men vil i denne sammenheng spesielt fremheve behovet for flere ergoterapeuter, fysioterapeuter og aktivtører.»

Innst. 477 S (2012–2013): Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Meld. St. 29 (2012–2013) morgendagens omsorg

ALF HAR MOTTATT HISTORIEN FRA ET AV SINE MEDLEMMER:

Krabbefesten

En gang i året har vi krabbefest på sykehjemmet. Vi koker levende krabber og spiser dem. På den første festen lærte jeg å rense krabber av en beboer. Hun hadde ikke renset krabbe på mange år, men det var noe hun var vant med fra hyttelivet. Nå er hun dårlig og ligger mye i sengen. Når hun ser meg, spør

hun alltid om vi skal ha krabbe i år også, og jeg svarer bekræftende på det.

– Det er i september, det er da krabbene er best, sier hun. Siden hun ikke kan delta på krabbefestene lenger, får hun noen krabbeklør som hun kan kose seg med, opp til seg.

03 | Slik er oppgavene våre lovhjemlet

Aktivitøren yter lovpålagte tjenester

Det er ansatt aktivitører ved mange ulike arbeidsplasser. Det ville bli altfor omfattende å gjennomgå de politiske og juridiske rammebetingelsene for alle disse. I det følgende har vi konsentrert oss om det kommunale tjenestetilbudet siden det er der et flertall av aktivitørene arbeider.

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester er i utgangspunktet en profesjonsnøytral lov. Det betyr at kommunene i liten grad er pålagt å ansette folk fra spesifikke yrkesgrupper. Loven beskriver derimot de tjenestene kommunen er pålagt å yte, og det er lett å gjenkjenne aktivitørenes oppgaver blant disse.

Tredje ledd i lovens formålsparagraf er i samsvar med målet for aktivitørenes tilbud:

§ 1-1. Lovens formål

Lovens formål er særlig å:

1. forebygge, behandle og tilrettelegge for mestring av sykdom, skade, lidelse og nedsatt funksjonsevne,
2. fremme sosial trygghet, bedre levevilkårene for vanskeligstilte, bidra til likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer,
3. sikre at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig og til å ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre,
4. sikre tjenestetilbudets kvalitet og et likeverdig tjenestetilbud,
5. sikre samhandling og at tjenestetilbudet blir tilgjengelig for pasient og bruker, samt sikre at tilbudet er tilpasset den enkeltes behov,
6. sikre at tjenestetilbudet tilrettelegges med respekt for den enkeltes integritet og verdighet og bidra til at ressursene utnyttes best mulig.

(Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester)

I paragrafen om helsefremmende og forebyggende arbeid er kommunens plikt til å ha et aktivitetstilbud slått fast i siste ledd:

§ 3-3. Helsefremmende og forebyggende arbeid

Kommunen skal ved ytelse av helse- og omsorgstjenester fremme helse og søke å forebygge sykdom, skade og sosiale problemer. Dette skal blant annet skje ved opplysning, råd og veiledning. Helse- og omsorgstjenestene skal bidra i kommunens folkehelsearbeid, herunder til oversikten over helsetilstand og påvirkningsfaktorer etter folkehelseloven § 5. Helse- og omsorgstjenesten skal arbeide for at det blir satt i verk velferds- og aktivitetstiltak for barn, eldre og funksjonshemmede og andre som har behov for det.

(Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester)

Tilrettelegging for aktivitet står sentralt også i Forskrift om kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene. Flere av leddene i denne er relevante for aktivtørens arbeid.

§ 3. Oppgaver og innhold i tjenestene

Kommunen skal etablere et system av prosedyrer som søker å sikre at:

- tjenesteapparatet og tjenesteyterne kontinuerlig tilstreber at den enkelte bruker får de tjenester vedkommende har behov for til rett tid, og i henhold til individuell plan når slik finnes
- det gis et helhetlig, samordnet og fleksibelt tjenestetilbud som ivaretar kontinuitet i tjenesten
- brukere av pleie- og omsorgstjenester, og eventuelt pårørende/verge/hjelpeverge, medvirker ved utforming eller endring av tjenestetilbudet. Den enkelte bruker gis medbestemmelse i forbindelse med den daglige utførelse av tjenestene.
- For å løse de oppgaver som er nevnt foran skal kommunen utarbeide skriftlige nedfelte prosedyrer som søker å sikre at brukere av pleie- og omsorgstjenester får tilfredsstillende grunnleggende behov. Med det menes bl.a.:
- oppleve respekt, forutsigbarhet og trygghet i forhold til tjenestetilbudet
- selvstendighet og styring av eget liv
- fysiologiske behov som tilstrekkelig næring (mat og drikke), variert og helsefremmende kosthold og rimelig valgfrihet i forhold til mat
- sosiale behov som mulighet for samvær, sosial kontakt, fellesskap og aktivitet
- følge en normal livs- og døgnrytme, og unngå uønsket og unødige sengeopphold
- mulighet for ro og skjermet privatliv
- få ivare tatt personlig hygiene og naturlige funksjoner (toalett)
- mulighet til selv å ivareta egenomsorg
- en verdig livsavslutning i trygge og rolige omgivelser
- nødvendig medisinsk undersøkelse og behandling, rehabilitering, pleie og omsorg tilpasset den enkeltes tilstand
- nødvendig tannbehandling og ivare tatt munnhygiene
- tilbud tilrettelagt for personer med demens og andre som selv har vanskelig for å formulere sine behov
- tilpasset hjelp ved måltider og nok tid og ro til å spise
- tilpasset hjelp ved av- og påklledning
- tilbud om eget rom ved langtidsopphold tilbud om varierte og tilpassede aktiviteter.

Paragrafene som er gjengitt her, innebærer at kommunen har en plikt til å yte de tjenestene aktivtørene er kvalifisert for, på en faglig forsvarlig måte. De er derimot ikke pålagt å ansette aktivtører til å yte disse tjenestene. Det er en beslutning den enkelte kommune må ta selv.

ALF HAR MOTTATT HISTORIEN FRA ET AV SINE MEDLEMMER:

Den god samtalen

I en hektisk hverdag er det viktig å ta seg tid til samtalen, være oppriktig interessert og nyte det å kunne sitte ned med en beboer og prate.
– Når jeg får prate om det som berører og engasjerer meg, sammen med noen jeg er trygg på, opplever jeg livsglede, sier kvinnen.
Med et langt og innholdsrikt liv bak seg, har

hun nok av temaer å velge fra – de store: livet og døden, politikk og tro – og de små: minnene om sykkelturer, og lukten fra fars bakeri.

Jeg takker for samtalen og er på vei ut når hun roper etter meg:
– Men neste gang tar du med kaffe!

04 | Dette tror vi på

Aktivitørenes grunnsyn

Aktivitørfaget er basert på kunnskap om og troen på at:

- aktivitet er avgjørende for trivsel, helse og utvikling
- aktivitet er ikke alltid en selvfølge
- tilrettelegging og motivering gir mestring

Aktivitet er avgjørende for trivsel, helse og utvikling

Aktivitørene bygger sin yrkesutøvelse på en erkjennelse av at mennesker har et grunnleggende behov for å være i aktivitet. Aktivitet er verktøyet for å realisere seg selv og nå sine mål. Gjennom aktivitet utvikler vi oss selv og våre omgivelser. Alt et menneske gjør, innebærer en eller annen form for aktivitet. Å sitte stille og lytte til radioen er ikke inaktivitet, men også aktivitet i aktivitørenes øyne. Fra du står opp om morgentil du legger deg om kvelden, er du i aktivitet.

Aktiviteter utføres på alle livsområder – i hjemmet, på skolen, på jobben og i fritiden. Gjennom å være i aktivitet fyller vi ulike roller og dekker grunnleggende behov hos både oss selv, mennesker rundt oss og i samfunnet. Aktivitet opprettholder funksjon, fremmer helse og skaper trivsel og livskvalitet. Derfor er det viktig at mennesker med aktivitetsvansker får bistand som gjør det mulig å være i aktivitet.

Aktivitet er ikke alltid en selvfølge

Aktivitørene bistår mennesker som har varige eller forbigående aktivitetsvansker. Det finnes mange forskjellige grunner til at mennesker kan ha vansker med å utføre aktiviteter. Det kan skyldes forhold hos den enkelte, som sykdom, skade eller redusert funksjonsevne, eller det kan skyldes forhold i omgivelsene som manglende nettverk eller fysiske hindringer. Det å måtte oppholde seg på en institusjon istedenfor i sitt eget hjem, kan i seg selv være svært aktivitetsbegrensende.

Tilrettelegging og motivering gir mestring

Aktivitørene vet at tilrettelegging og motivering kan fremme den enkeltes mulighet til å mestre aktiviteter og utvikle seg selv. Noen aktiviteter kan være mål i seg selv rett og slett fordi de bidrar til å skape trivsel. Andre kan være nødvendige for at den enkelte skal kunne leve et selvstendig og meningsfylt liv. Aktiviteter kan også brukes som redskaper for å fremme funksjon, helse og utvikling. Aktivitørenes tilrettelegging kan være rettet mot omgivelsene der aktivitetene finner sted eller mot selve aktiviteten gjennom forenkling eller endring av måten aktiviteten utføres på – om den for eksempel kan utføres sittende istedenfor stående.

For å fremme motivasjon og mestring, er det viktig at den enkeltes egne interesser, ønsker og behov ligger til grunn for valg av aktiviteter. *Aktivitøren leter alltid etter det friske i mennesket og bygger på den enkeltes ressurser og mulighet til å være i aktivitet.*

Hva er helse?

Begrepet benyttes i dagligtalen gjerne som motsatsen til sykdom, det vil si om «det å være frisk».

Verdens helseorganisasjon (WHO) definerer helse mye videre – som: «... en tilstand av fullstendig fysisk, mentalt og sosialt velvære og ikke bare fravær av sykdom og lyte».

Helse kan også defineres som «overskudd i forhold til dagliglivets krav» (Peter F. Hjort 1982).

I nyere teorier om enkeltpersoners helse vektlegges evnen til å kunne forholde seg til de sprikende forventningene og mangslungne påvirkningene mennesket utsettes for gjennom livet. Aaron Antonovsky har beskrevet uttrykket «sense of coherence» («opplevelse av sammenheng») som et sett med egenskaper som er helsefremmende og reduserer risiko for sykdom. Sentrale elementer i dette er evnen til å forstå, forklare og sette ord på de inntrykk og påkjenninger man utsettes for, de mulighetene man har for å håndtere disse og den meningen med livet som man er i stand til å mobilisere.

I forebyggende medisin bør det således være et mål alltid å medvirke til at det enkelte menneske får styrket sin forståelse av sin situasjon samt blir gitt mulighet til selv å påvirke denne.

Kilde: Store norske leksikon

Sitater om sammenhengen mellom aktivitet, helse og livskvalitet

Bedre helse med kultur

«Ved å sammenligne opplysninger om deltagelse i kulturelle aktiviteter med helseopplysninger, har forskerne funnet at alle som konsumerer kultur i en eller annen form, opplever bedre helse, er mer tilfredse med livet sitt og har mindre forekomster av angst og depresjon sammenlignet med folk som ikke er så opptatt av kultur.

– Fysisk aktivitet har fram til i dag vært måleenheten for god helse. Vår studie viser at andre dagligdagse aktiviteter kan gi god helse, i et helhetlig perspektiv. Dette kan bety at kulturaktiviteter bør tas med som en viktig ingrediens når vi jobber for å fremme bedre folkehelse, sier forsker Koenraad Cuypers ved Det medisinske fakultet ved NTNU.»

Kilde: forskning.no i samarbeid med NTNU, 24.05.11

Referanse: Koenraad Cuypers et al., Patterns of receptive and creative cultural activities and their association with perceived health, anxiety, depression and satisfaction with life among adults: The HUNT study, Norway, Journal of Epidemiology and Community Health, 2011

Effekter av kunst og kultur

- Bygger bånd til andre mennesker
- Fremmer dugnadsvilje
- Gir muligheter for å uttrykke seg
- Gir glede
- Reduserer kriminalitet
- Reduserer risikofølelse
- Øker selvfølelse
- Øker følelsen av tilhørighet
- Øker ferdigheter
- Øker kreative evner
- Bygger sosiale nettverk
- Øker samarbeid
- Fremmer kommunikasjon av ideer

Cultural Participation and Communities: The Role of Individual and Neighborhood Effects; Mark J. Stern, Susan C. Seifert, October 2000

Musikk virker

«En samlet vurdering indikerer at bruk av musikk er et lite ressurskrevende tiltak med høy pasient-tilfredshet, få bivirkninger og potensial for en kombinert effekt i form av symptomreduksjon og økt velvære. Kliniske erfaringer og analyser av effektstørrelse gir holdepunkt for at musikk kan ha særskilt god virkning i eldreomsorgen.»

Bruk av musikk som terapeutisk hjelpemiddel i sykehjem, A. Myskja, Nr. 11 – 2. juni 2005 Tidsskrift for Den norske legeforening 2005; 125:1497–9

05 | Disse arbeider vi med

Brukere av aktivtørenes tilbud

Aktivtørene arbeider med mennesker som har et *tilretteleggingsbehov* som skyldes en eller annen form for *aktivitetsvansker*. Dette kan være vansker som skyldes forhold hos den enkelte eller i omgivelsene.

Den primære målgruppen for aktivtørenes tilbud er mennesker som har et uutnyttet potensial for å opprettholde eller forbedre sin *funksjon* og/eller *livskvalitet* dersom de får hjelp til å fortsette å være i aktivitet, være mer i aktivitet eller i annerledes aktivitet.

De stedene det kan være behov for å tilrettelegge aktiviteter for å skape mestring, kan være alle livsarenaer som hjemmet, skolen, jobben og i fritiden.

Aktivtørene arbeider med:

Mennesker i alle aldre:

- barn og unge
- voksne
- eldre

Mennesker med ulike former for helseplager og funksjonsnedsettelse, det være seg:

- fysiske
- psykiske
- intellektuelle/kognitive

Mennesker med ulike boformer:

- private hjem
- ulike kommunale boligtilbud
- institusjoner

Se for øvrig oversikten over aktivtørenes arbeidsplasser på side 26.

«Kjært barn har mange navn»

Hva kalles de personene som aktivtørene motiverer og tilrettelegger for?

Det store flertallet av aktivtører tilpasser seg begrepsbruken på egen arbeidsplass. De som er ansatt i kommunale tjenester, sier som oftest *brukere* hvis de da ikke er ansatt ved en heldøgns institusjon og sier *beboere*. De som er ansatt ved et sykehus, sier trolig *pasienter*, og i NAV og sosialtjenestene sier de *klienter*. Aktivtører i barnehager sier *barn*, i skoler *elever* og i fengslene *innsatte*. Andre steder sier de kanskje *tjenestemottakere*. Noen arbeider kanskje også på steder der man bruker begrepet *kunder*.

SITUASJONSBESTEMTE BEGREPER

Alle disse begrepene benyttes om noen som mottar tjenester eller befinner seg på særskilte arenaer. Begrepene er merke-lapper på roller som en kan gå inn i og ut av. Dessverre er det en tendens til at begrepene blir merkelapper som brukes om enkeltmennesker også når de er ute av den aktuelle rollen. Det kan oppleves som krenkende. En er for eksempel ikke en bruker når en ligger på stranda sammen med familien sin. Likevel kan en oppleve at en ansatt ved et dagsenter kan si «jeg traff en bruker på stranda i dag».

PASSIVISERENDE BEGREPER

Begrepene *pasient*, *klient*, *mottaker* og *bruker* har en passiv klang. De indikerer at noen mottar noe som andre yter. Av de fire begrepene er *bruker* det mest aktive og derfor det som foretrekkes av mange aktivtører. Det viktigste er uansett ikke hvilke begreper man bruker, men hvilken holdning man møter den enkelte person med. Det er ikke aktivtørens aktivitet som er målet – det er den andre som skal være *hovedaktøren*.

ALF, 2014

06 | Dette gjør vi

A. Brukerrettet virksomhet – aktivitørenes arbeidsmodell

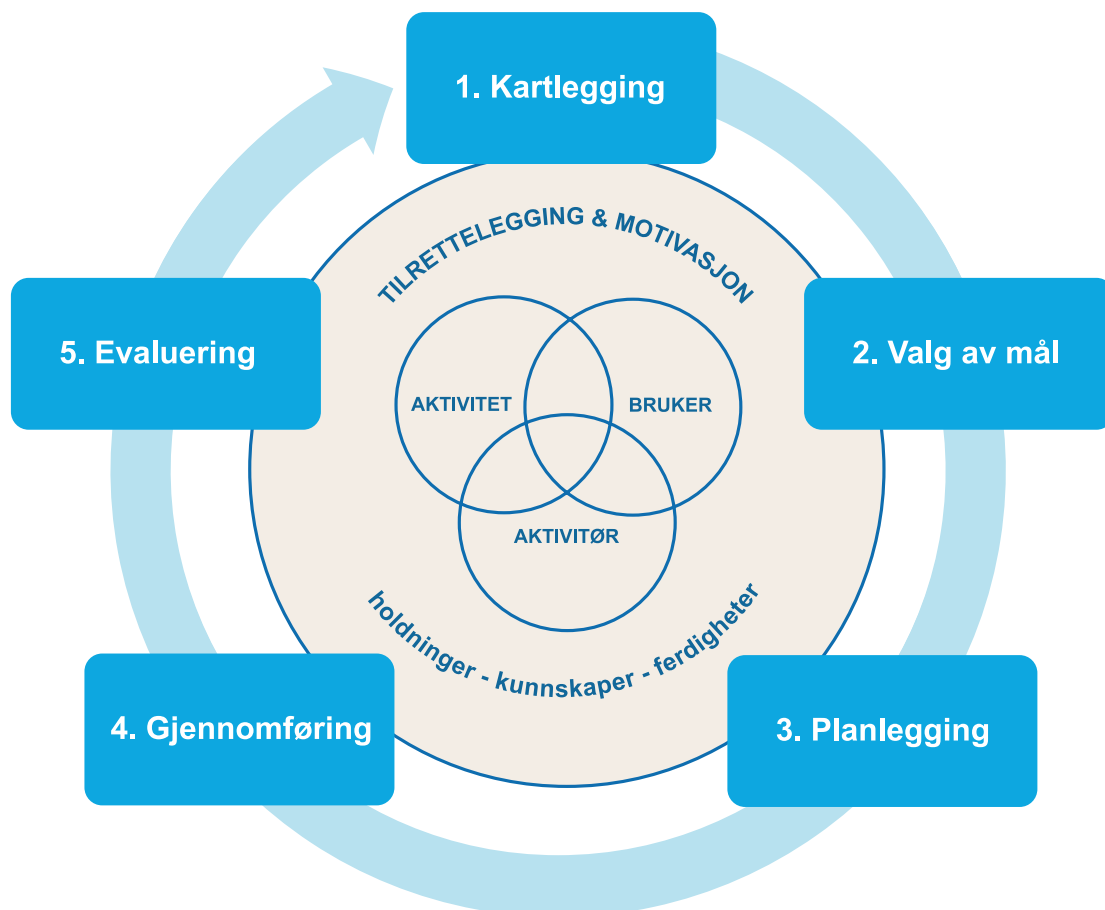
Aktivitørenes arbeidsmodell bygger på en generell problemløsningsmodell:

1. Kartlegging
2. Valg av mål
3. Planlegging
4. Gjennomføring
5. Evaluering

Det er holdningene, kunnskapene og ferdighetene aktivtørene fyller prosessen med, som gjør dette til en spesifikk aktivtøremodell. Brukerens holdninger, kunnskaper og ferdigheter står også sentralt i modellen. Gjennom hele arbeidsprosessen er aktivtøren opptatt av å motivere og tilrettelegge for brukerens egen aktivitet og deltakelse. Samspill med andre personer rundt den enkelte brukeren er ofte også nødvendig.

Motivasjon er helt avgjørende for at aktivtørens tiltak skal føre til egenaktivitet hos andre. Kommunikasjon, tid og tillit er nøkkelbegreper i den sammenheng. Det er store variasjoner i hva som motiverer den enkelte. Derfor må de som samhandler, ha tid til å bygge gode relasjoner.

Modellen er tegnet som en prosess som går fra trinn én til fem. I praksis vil man ofte flytte seg på kryss og tvers mellom de forskjellige trinnene i prosessen. Dessuten kan det hende at man befinner seg på flere trinn samtidig.

1. Kartlegging

Målrettede og gode tjenester fra aktivtøren forutsetter en kartlegging av den enkeltes ønsker om og mulighet for aktivitet.

Aktivtøren må vite om en persons begrensninger, men er mest opptatt av hans eller hennes ressurser. Det er viktig å se forbi den enkeltes begrensninger og lete etter hans/hennes personlighet og muligheter. Hva er det viktigste for personen for å skape mening og innhold i dagene og i livet? Hva drømmer personen om? Er drømmene oppnåelige? Om nei – finnes det tilsvarende aktiviteter som kan være like meningsfulle? Hva slags tilrettelegging trengs for å utføre de aktuelle aktivitetene?

Når kartleggingen gjøres med utgangspunkt i slike spørsmål, er det viktig at aktivtøren er innstilt på at det kan være behov for å sett i gang nye aktiviteter som ikke allerede er en etablert del av tjenestetilbudet. Det kan også være behov for å samarbeide med andre som behersker den ønskede aktiviteten.

Kartleggingen kan bestå av samtaler med brukeren, de pårørende og/eller andre nærpåsoner og med personer fra andre yrkesgrupper i tverrfaglige team. Av hensyn til både kartleggingen og den videre oppfølgingen er det viktig at aktivtøren vet hvilke andre yrkesgrupper som jobber med brukeren. Et godt samarbeid med andre yrkesgrupper kan være helt avgjørende for å gi et best mulig aktivitetstilbud som ledd i den helhetlige oppfølgingen av den enkelte.

Med sin kunnskap om den enkeltes roller og aktivitetshistorie, -ønsker og -vaner kan aktivtøren spille en viktig rolle i tverrfaglig kartlegging.

Observasjon og utprøving av ulike aktiviteter kan også være en viktig del av kartleggingen. Noen ganger kan det også gi nyttig informasjon å observere den enkelte i gruppeaktiviteter. Det er ikke slik at alle personer går godt sammen selv om de er i samme situasjon. Noen må skjermes mot hverandre for å ha en god dag.

Aktivtøren må bli kjent med brukeren som person. Det er viktig for en aktivtør å vite nok om den enkelte til å kunne danne seg et faglig bilde av målet med aktiviseringen. ***Tilstrekkelig tid til samtaler og observasjon er helt nødvendig for å legge grunnlaget for motivasjonsarbeidet.*** Det tar tid å skape gode relasjoner, tillit og trygghet. Dette kan være helt nødvendig for at brukere skal tørre å fortelle aktivtøren om personlige anliggender som kan ha betydning for aktiviseringen.

For å kunne gi den enkelte et best mulig tilbud, må aktivtøren i mange tilfeller også kartlegge ressurser og begrensninger i personens fysiske og sosiale omgivelser.

Synspunkt fra forfatter Søren Kierkegaard

«At man, naar det i Sanhed skal lykkes En at føre et Menneske hen til et bestemt Sted, først og fremmest maa passe paa at finde ham, hvor han er, og begynde der. Dette er Hemmeligheden i al Hjælpekunst. Enhver, der ikke kan det, han er selv i en Indbildning, naar han mener at kunne hjælpe en Anden. For i Sandhed at kunne hjælpe en Anden, maa jeg forstaae mere end han – men dog vel forstaae det, han forstaaer. Naar jeg ikke gjør det, saa hjælper min Mere-Forstaaen ham slet ikke.»

Søren Kierkegaard, [1855] 1962. Synspunktet for min Forfatter-Virksomhed. København Gyldendal, s.96-07

Viktige forskningsfunn:

Meningsfulle aktiviteter på sykehjem

Bakgrunn:

Myndighetene vektlegger at det skal satses på kultur, aktivitet og trivsel som helt sentrale og grunnleggende elementer i et helhetlig omsorgstilbud for beboere i sykehjem. Mangel på kulturelle aktiviteter er en av de største svakhetene i dagens omsorgstilbud.

Hensikt:

Å kartlegge hvilke aktiviteter sykehjemsbeboerne har interesse av å delta i og hva de ansatte tror at beboerne har interesse for. Dernest er det interessant å sammenligne svarene fra gruppene for samsvar og ulikheter.

Metode:

Tverrsnittstudie. Spørreskjemaundersøkelse blant ansatte og strukturert intervju blant beboerne. Alle beboerne med språk og evne til å gjennomføre intervjuet ble inkludert.

Resultat:

Beboerne ønsket i stor grad aktiviteter der de selv er aktive. De ansatte trodde at beboerne var interessert i aktiviteter der de ansatte er aktive. Det er signifikante forskjeller mellom gruppene i flere av aktivitetsformene. 89 av 103 beboere (86 prosent) og 51 av 98 ansatte (52 prosent) gjennomførte undersøkelsen.

Konklusjon:

Funnene kan tyde på at de ansatte ikke kjenner beboernes ønsker og behov godt nok og at de undervurderer beboernes evne og vilje til å være aktive selv.

Forfatter: Britt Øvrebø Haugland; sykepleier og cand.polit.

Sykepleien Forskning 2012 7(1):40–47. DOI: 10.4220/sykepleienf.2012.0030

2. Valg av mål

På grunnlag av kartleggingen velger aktivtøren mål for sine tiltak. Valg av mål må bygge på kunnskap om den enkeltes ønsker og behov når det gjelder trening og vedlikehold, glede og mestring og i hvilken grad personen ønsker å være sosial og på hvilken måte. Basert på dette, velger aktivtøren mål som sier hvor aktivtøren skal sette inn ressursene og motivere. Målene defineres ut fra både et brukerperspektiv og et faglig perspektiv.

Så langt det er mulig, skal målene settes sammen med brukeren. Det er helt avgjørende at kartleggingen har fanget opp ulike aktiviteters betydning for den enkelte. Det kan også være aktuelt å involvere brukerens nærpersoner i prosessen med å velge mål. I målbeskrivelsen inngår både hvilke aktiviteter det skal legges til rette for, og målet med dem. Brukerens egenaktivitet er i seg selv alltid et viktig mål for aktivtørens tiltak.

De kortsiktige målene eller delmålene kan handle om hvordan aktiviteter skal mestres, brukes i behandling og/eller bidra til livskvalitet her og nå. De mer langsiktige eller hovedmålene handler ikke bare om den direkte effekten av ulike aktiviteter, men også om hvordan de henger sammen med de store målene i den enkeltes liv – «livsmålene».

Det er viktig at målene med aktivtørens tiltak ses i sammenheng med målene for det helhetlige, tverrfaglige tilbudet til den enkelte. Ofte vil det være naturlig at målene lages i dialog med resten av et tverrfaglig team. Det gjelder ikke minst når tiltakene inngår i terapeutisk virksomhet ledet av helsefaglig personell.

« Aktiviteter kan enten være et mål i seg selv fordi de skaper trivsel, de kan være nødvendige for å leve et selvstendig og meningsfylt liv eller de kan brukes som redskaper for å fremme funksjon, helse og utvikling. »

Fra aktivtørens grunnsyn

3. Planlegging

Aktivtøren planlegger tiltak basert på målene. I denne planen inngår både helt konkret hva som skal gjøres, hvordan og når, av hvem og hvor. Ofte er det behov for å justere planen etter hvert som man gjør seg erfaringer med ulike tiltak. Planen beskriver aktivtørens bidrag til den enkeltes måloppnåelse.

Forberedelse til konkrete aktiviteter ligger i skjæringspunktet mellom planlegging og gjennomføring. Her inngår blant annet det å finne fram utstyr, verktøy og materiell samt å skaffe nødvendige personalressurser og gjøre avtaler osv.

4. Gjennomføring

Aktivtørens hovedoppgave er å motivere og tilrettelegge for at andre skal være aktive alene eller sammen med andre.

Aktivtøren bruker aktiviteter målrettet. Gjennom sine tiltak muliggjør hun/han aktiviteter som kan vedlikeholde eller bedre brukeres funksjoner og skape opplevelse av mestring, trivsel og glede. Tiltakene kan også inngå som et ledd i terapeutisk virksomhet som helsefaglig personell er ansvarlig for. Aktivtøren velger konkrete aktiviteter ut fra brukeres ressurser, ønsker og behov og ut fra kjennskap til egenskapene ved ulike aktiviteter.

Aktivtøren tilrettelegger for at hver enkelt bruker skal kunne være i aktivitet, gjennom blant annet å forenkle framgangsmåter og teknikker. Ombygging av utstyr og redskaper samt bruk av hjelpemidler kan være et ledd i tilretteleggingen. Tilretteleggingen kan også være rettet mot omgivelsene for aktiviteten – for eksempel gjennom å omdisponere plassen i kjøkkenskapene eller fjerne terskler og andre bevegelseshindre.

Motivering er en viktig del av aktivtørens arbeid. Dette skjer i dialog med den enkelte og gjennom tilrettelegging for aktiviteter som er lystbetonte og gir passe store utfordringer og muligheter for mestringsopplevelser.

Aktivitetene som aktivtøren motiverer og tilrettelegger for, kan foregå på mange arenaer og i regi av mange forskjellige aktører avhengig av hvor aktivtøren arbeider. (Se bl.a. kapitlene om kjernekompetanse og om aktuelle arbeidsplasser for aktivtører.)

5. Evaluering

Aktivtøren evaluerer tiltak i lys av både mål og planer både underveis og når et tiltak eventuelt skal avsluttes. Evalueringer underveis viser om det er behov for å justere mål og/eller tiltak, eller om det er behov for å avslutte påbegynte prosesser. Er målene fortsatt riktige for brukeren? Er de realistiske? Står rammer og ressurser i samsvar med planer? Må det gjøres endringer? Det er viktig å involvere kollegaer og samarbeidspartnere, og brukeren må så langt det er mulig også spille en viktig rolle i evalueringen. Noen ganger kan det også være aktuelt å involvere brukerens nærpå personer.

« Kom og lytt til dypet når vi ror mot dag,
Hør, maneten stemmer sine strenger.
Løfterik er tonen i et fiskevak,
Denne dag kan bli vår beste dag!
Fjorden vår er like ny og blå og blank,
Blikket ditt er fritt og ryggen like rank,
Mangt skal vi møte – og mangt skal vi mestre
Dagen i dag – den kan bli vår beste dag. »

Utdrag fra Dagen i dag av Erik Bye

B. Ikke-brukerrettede oppgaver – administrasjon, veiledning, undervisning, tverrfaglig samarbeid osv.

Aktivtøren har ansvaret for at rammene for aktivitetene er på plass. Det kan innebære et ansvar for blant annet:

■ Utstyr og ergonomi ■ Materialforvaltning ■ Økonomiforvaltning ■ Administrative oppgaver, bl.a. fraværsregistrering og rapportering, skyss- og kostpengeordninger ■ Samarbeid med og koordinering, ledelse og veiledning av: - Andre ansatte, - Frivillige hjelpere, - Kulturtilbud og andre aktivitetstilbud i lokalmiljø, - Samarbeid med andre i lokalmiljøet (skole, barnehage, kulturskole), - Lærlinger, - Andre (f.eks. skoleelever).

En del aktivtører har dessuten personalansvar med de oppgavene det innebærer.

ALF HAR MOTTATT HISTORIEN FRA ET AV SINE MEDLEMMER:

Som en dronning – igjen

Jeg kjenner henne ikke igjen før jeg leser navnet hennes. Vi kommer fra samme bygd. Jeg husker henne fra jeg var lita. Hun gikk til butikken og hadde alltid kjoler og smykker på. Og hun brukte lepestift. Håret hennes var alltid flettet i ei stor tykk flette som hun la i en krans oppe på hodet – som en krone! Jeg syntes hun så ut som en dronning – selv om hun var gammel.

Nå har hun fått et nytt hjem. Rommet hennes er sparsommelig innredet med en skinnsøfa og et par bilder på veggene. Sånn ser det ikke ut hjemme hos en dronning, tenker jeg.

Utseende hennes er også forandret. Demenssykdommen har eskalert. I de siste månedene har hun ikke stelt seg selv. Hun er skeiv i ansiktet etter et slag for noen år siden. Pårørende har klippet håret hennes i beste mening slik at pleierne ikke skal ha noe bry med det. De fine

kjolene og smykkene henger igjen i garderoben hjemme. Nye, mer praktiske klær ligger pent brettet i skapet.

Jeg husker så godt hennes rake rygg – stolt kom hun nedover gaten. Det er ikke noe som tyder på stolthet lenger. Hun er ofte lei seg.

Speilet har hun dekket til. Jeg forteller kollegene mine om hvem hun engang var, og vi går til innkjøp av smykker og sminke. Noen av kjolene hennes passer ennå. Det blir en del av morgenrutinen og ta seg tid på badet, ordne håret og legge sminke. Etterhvert blir hun lettere til sinns. Gradvis blir hun rettere i ryggen, og smilene kommer oftere og oftere.

En dag går vi til butikken, og endelig kjenner jeg igjen dronningen: Hun gløder av iver og stolthet der hun spankulerer nedover gata.

07 | Dette kan vi

Aktivitørenes kjernekompetanse

Aktivitørenes kjernekompetanse handler om å *bidra til andre menneskers egenaktivitet*. Det krever kunnskap om aktiviteter, mennesker og målrettet bruk av og tilrettelegging for aktivitet.

Kunnskap om aktiviteter

Aktivitørene har generell kunnskap om aktiviteter – hva de krever av menneskelige ressurser og hvilke muligheter de gir for å fremme helse og trivsel. Aktivitørene har også spesifikke ferdigheter i en rekke praktiske aktiviteter. Hvilke dette er, varierer fra aktivitør til aktivitør – og over tid for den enkelte aktivitør. De fleste lærer seg stadig nye aktiviteter i jobben.

Aktivitørene har kunnskap om og ferdigheter i en rekke aktiviteter som utøves i hjemmet, på skolen, på jobben, i fritiden og på andre arenaer. Det dreier seg om aktiviteter som har ulike funksjoner for hver enkelt:

- **produktive aktiviteter** som resulterer i produkter eller lønn, f.eks. arbeid, læring og studier
- **ivaretagende aktiviteter** som går ut på å gi omsorg eller ta vare på seg selv og andre, f.eks. hygiene, toalettbesøk, spising, mobilitet, matlaging, husarbeid, innkjøp og barnestell
- **lek- og fritidsaktiviteter** som er barns og voksnes utforskning, rekreasjon og kreativitet, f.eks. kunst, hobbyer, samtale, forming, spill, drama, idrett, forlystelse, reiser og kulturopplevelser

Aktivitører analyserer aktiviteter i forkant, underveis og i etterkant av gjennomføring av dem. Aktivitetsanalysen bygger på spørsmål som: Hva krever aktiviteten av en person? Hva krever aktiviteten av utstyr, lokaler, økonomi o.l.? Hvilke enkelttrinn består aktiviteten av? Hvilke muligheter gir aktiviteten? Hvordan påvirker aktiviteten helse og funksjon? Hvordan kan aktiviteten tilrettelegges?

Aktivitetsanalyse er et viktig virkemiddel for å velge aktivitet, tilrettelegge for den og gjøre justeringer underveis. Analysen gjør det mulig å redusere og øke utfordringene slik at brukeren opplever mestring og mening.

Kunnskap om mennesker

Aktivitørene har generell kunnskap om menneskers fysiske, psykiske, intellektuelle og sosiale funksjoner. De har særlig kunnskap om menneskers behov for aktivitet og om hvordan intellektuelle, psykiske, fysiske og sosiale begrensninger og ressurser påvirker aktivitetsmuligheter.

Kompetanse i målrettet bruk av og tilrettelegging for aktivitet

Basert på sin kunnskap om aktiviteter, aktivitetsanalyser og mennesker har aktivitørene kompetanse i å velge, forandre og tilrettelegge aktiviteter ut fra enkeltmenneskers behov, interesser, ressurser og begrensninger. Yrkesgruppen kan bruke aktiviteter både individuelt og i grupper for å motivere og stimulere den enkelte til egeninnsats og mestring. Aktivitørenes kompetanse i målrettet bruk av aktiviteter og motivering for å opprettholde og utvikle fysiske, psykiske, intellektuelle og sosiale funksjoner, er viktig i både helsefremming, forebygging, rehabilitering og behandling.

Annen kompetanse

Aktivitørenes kjernekompetanse handler om å bidra til andre menneskers egenaktivitet. Yrkesgruppen har imidlertid kompetanse som også handler mer om rammen rundt den direkte aktivitetsrettede virksomheten – slik som å kunne håndtere, vedlikeholde og holde orden i redskaper, materiell og utstyr på en økonomisk forsvarlig måte. Eksempler på andre viktige kompetanseområder er ledelse, administrasjon, veiledning og samarbeid. Aktivitørene kjenner grensene for egen kompetanse og innhenter ekstern hjelp og bistand eller henviser videre ved behov.

08 | Her arbeider vi

Aktuelle arbeidsplasser for aktivitører

Aktivitører er ansatt innen en rekke ulike virksomheter:

- Fengsler
- Skoler, spesialskoler, barnehager og SFO'er
- Sykehjem og aldersinstitusjoner
- Somatiske og psykiatriske sykehus
- Boliger, aktivitetstilbud, dagsentre og servicesentre
- Fritidskontor
- Arbeidsrettede tiltak/utføringsbedrifter/vekstbedrifter
- Flyktningmottak
- Bokollektiv
- Kommunehelsetjenesten og sosialtjenesten
- Rehabiliteringsavdelinger, -sykehus og -sentre
- Kompetansesentre og opptreningsinstitusjoner
- Kultur- og fritidssektoren

Noen aktivitører har stillingstittelen aktivitør. Andre kan ha titler som miljøarbeider, fagarbeider, kulturmedarbeider, assistent, arbeidsleder eller aktivitetsleder.

ALF har spurt fire aktivitører om arbeidet deres:

ARBEID 1:

Aktivitør i en vekstbedrift

1. Hvilke oppgaver består arbeidsdagen din av?

Jeg driver opplæring og tilrettelegging av arbeid for åtte personer som jobber i en vekstbedrift. Jeg jobber i en avdeling for personer med behov for ulike typer varig tilrettelagt arbeid. Arbeidet jeg tilrettelegger for og gir opplæring i, er maskinstrykking, veving og enkel søm. I tillegg har vi et kostymelager hvor arbeidstakerne holder orden samt jobber med vask og utleie av kostymer.

Ut over dette har jeg også utføringsfaglig ansvar – noe som betyr at jeg har alle medarbeider-samtalene med alle som arbeider i VTA-avdelingen*, det vil si 25 personer, samt at jeg skriver alle rapportene til NAV. Jeg har også ansvar for nytt design til produkter som skal strikkes, vevs og sys. Med andre ord har jeg en svært variert arbeidsdag.

2. Hva er det beste ved yrket ditt?

Det beste er at alle jeg arbeider med, er svært glade i jobben sin, og så er det flott å se når arbeidstakerne mestrer nye utfordringer. Jeg får lov til å være kreativ sammen med dem og kollegene mine og får selv også mange utfordringer som det er fint å få bruke kunnskapene sine på.

3. Hva er din drømmejobb?

Min drømmejobb er å være en kreativ arbeidsleder for arbeidstakere der jeg både kan bruke den aktivitørfaglige kompetansen min og all den tilleggskompetansen jeg har fått gjennom tilleggstudning og erfaring i løpet av mange år som aktivitør. Jeg har nok drømmejobben i dag, for jeg gleder meg til å komme på jobb hver dag!

*VTA = varig tilrettelagt arbeid

ARBEID 2:**Aktivitør som er aktivitetskoordinator****1. Hvilke oppgaver består din arbeidsdag av?**

Jeg har ansvar for daglig drift av fem dagsentre for hjemmeboende eldre – både administrative oppgaver pluss å lage den gode dagen for brukerne. Det innebærer tilrettelegging for diverse aktiviteter, ADL og matservering med fokus på brukermedvirkning.

2. Hva er det beste ved yrket ditt?

Jeg er stolt av yrket mitt. Vi får bidra til at brukerne er lengst mulig i eget liv. Jeg gleder meg til hver dag og hver ny utfordring.

ARBEID 3:**Aktivitør i demensomsorgen****1. Hvorfor valgte du aktivitøryrket?**

Jeg liker å jobbe med mennesker og ønsker og bidra til at de som trenger litt ekstra motivering og tilrettelegging i hverdagen, får gode opplevelser uavhengig av sykdom og funksjonshemming.

2. Hvilke oppgaver består arbeidsdagen din av?

Jeg planlegger og tilrettelegger ulike aktiviteter som sangstund, trim, bingo, bowling, dart, baking, svømming og hyggekvelder. Vi samarbeider mye med ulike lag, organisasjoner og avdelinger i kommunen som Sanitetskvinnene, Den kulturelle spaserstokken, Lions, velferdsrådet, kulturenheten, frivillige og frivillighetssentralen for å nevne noen. Dette gjør at vi i vår kommune kan nå flere brukere og tilby et større spekter av aktiviteter enn vi ellers ville gjort.

ARBEID 4:**Aktivitør ved både dagsenter og sykehjem****1. Hvorfor valgte du aktivitøryrket?**

Som ungdomsskoleelev var jeg i praksis på en institusjon der jeg jobbet sammen med en aktivitør, og da så jeg at dette var noe for meg. Jeg liker mennesker, er kreativ og har sans for humor – noe som jeg så var viktig i denne jobben. Nå har jeg jobbet i yrket i tretti år.

2. Hvilke oppgaver består arbeidsdagen din av?

Yrket har forandret seg en del siden jeg startet. Det var mer forming før i tiden. Arbeidsdagen min består av frokosttilrettelegging for dem som klarer å velge mat og drikke selv, på sykehjem. Jeg hjelper demente med dusjing, men bare de som gjør en del selv. Jeg ønsker hjemmeboende velkommen når de kommer til dagsenteret, hjelper til med måltidene og motiverer dem til å dekke bord, spise selv, rydde og sette i oppvaskmaskinen. Vi har sangstunder, boccia, bingo, bowling, sittedans, annen trim med musikk, quiz, høytlesing fra avis og romaner og humorstunder med mer. Disse aktivitetene varer i cirka en time og foregår om formiddagen. Ellers strikker vi, bretter melkekartonger og klipper frimerker og så baker vi grove rundstykker til frokosten en gang i uka. Vi arrangerer også fester og bussturer. Vi er to aktivitører som bytter ansvarsområde en gang i året, derfor blir vi ikke utbrent. Vi har jobbet sammen i mange år og nyter stor respekt for jobben vår.

09 | Slik utdannes vi

Aktivitørenes fagutdanning

Slik utdannes vi

Aktivitørenes utdanning er et yrkesfag på videregående nivå. Den består av to års skole etterfulgt av to års læretid i bedrift som avsluttes med fagprøve. Utdanningen fører fram til et fagbrev som gir yrkesbetegnelsen aktivitør.

Aktivitørfaget ligger under utdanningsprogrammet design og håndverk på videregående skole. Fra høsten 2015 kan likevel også elever som har tatt videregående trinn 1 (Vg1) på utdanningsprogrammet helse- og oppvekstfag, begynne på Vg 2 aktivitør. Dette «kryssløpet» er vedtatt etter initiativ fra Delta og Aktivitørenes Landsforbund (ALF) for å styrke rekrutteringsgrunnlaget til aktivitøruddanningen.

Utdanningsløp

Aktivitør er en av flere fagutdanninger man kan velge etter Vg1 design og håndverk eller Vg1 helse- og oppvekstfag.

Før man kan gå opp til fagprøve for å få fagbrev må man gjennom følgende utdanningsløp:

- Vg1 design og håndverk eller Vg1 helse- og oppvekstfag – 1 år
- Vg2 aktivitør – 1 år
- Vg3/opplæring i bedrift – jobbe som lærling i 2 år

I den toårige læretiden mottar man lønn.

Skoler

Høsten 2014 var det fire skoler i landet som hadde tilbud om Vg2 Aktivitør:

- Kalnes videregående skole i Østfold
- Lista videregående skole i Vest-Agder
- Thora Storm videregående skole i Sør-Trøndelag
- Aglo videregående skole i Nord-Trøndelag

Praksiskandidat

De som har jobbet aktivitørfaglig lenge, men som ikke har den formelle kompetansen som kreves for å ta fagbrev som aktivitør, kan bli praksiskandidater. Disse får vurdert realkompetansen sin opp mot den kompetansen de må ha for å kunne gå opp til fagprøve i aktivitørfaget. Før de kan gå opp til fagprøven, må de ta de programfagene/fagteorien som tilhører det faget de skal ta. Dette kan gjøres enten på en videregående skole som har Vg2 aktivitør, eller på en privat breviskole med blant annet samlinger og innsending av oppgaver. Noen må også ha mer praksis. Det avhenger av hvor lenge de har jobbet innenfor fagområdet.

Vg2 Aktivitør

Omtale av programfaga på www.udir.no

«Aktiviseringsfag

Programfaget omhandler heile aktiviseringsprosessen. Denne omfattar pedagogiske metodar for planlegging, tilrettelegging og gjennomføring av aktivitetar, og kvalitetssikring og dokumentasjon. Programfaget omhandler ulike aktivitetar, samhandling mellom brukarar og samarbeidspartnarar, og produktutvikling og konkretisering av ein idé og bestilling etter dei behov brukarane har. Gamle og nye handverks-teknikkar, sosiale, fysiske og kulturelle aktivitetar og tilretteleggingsprosessar inngår. Oppbygning og utvikling av, og delfunksjonar og funksjonsnivå hos mennesket, fysisk, psykisk og sosialt, og ulike sjukdommar, er sentralt. I programfaget inngår etiske problemstillingar, kommunikasjon og rettleiing.

Administrasjonsfag

Programfaget dreier seg om administrasjon, kvalitetssikring og dokumentasjon av utøving av aktivitørfaget. Det omfattar planlegging av og målsetjing for aktiviseringsarbeidet, samt kommunikasjon og presentasjon av moglegheiter innan aktivisering og produksjon. Å skrive rapportar, føre statistikk, skrive søknader og bestillingar, samt møteleiing inngår i faget. Programfaget omhandler forholdet mellom praktisk arbeid, marknad og økonomi. Tradisjonar, særpreg og avgrensingar som gjeld aktiviseringsarbeidet, inngår i programfaget.»

Kilde: Programområde for aktivitør, Læreplan i felles programfag Vg2, www.udir.no per 19.9.2014

10 | Veien videre

Framtidsvisjoner for aktivtørene

Aktivtørene har med sin «hjelp til selvhjelp»-tilnærming en framtidrettet kompetanse og kan spille en viktig rolle i møte med framtidens velferdsutfordringer. Det krever imidlertid at yrkesgruppen er åpen for å endre seg i takt med endringer i omgivelsene og brukernes ønsker og behov.

Aktivtørene tilrettelegger for at andre skal være i aktivitet på egne premisser. Det betyr at yrkesgruppen må tilpasse seg endringer i befolkningens aktivitetsrepertoar. Ikke minst gjelder dette økt innslag av digitale aktiviteter og større kulturelt mangfold i befolkningen.

Framtidens aktivtør må jobbe nært opp mot enkeltmenneskers hverdagsliv og tilpasse seg dette. Det er ikke tilstrekkelig å tilby et begrenset antall husflidsaktiviteter slik man kunne på fortidens arbeidsstuer. Ikke minst må aktivtørene lære seg å tilrettelegge for digitale aktiviteter. Samtidig sier det seg selv at enhver aktivtør ikke kan være ekspert på enhver hverdagsaktivitet. Derfor er det viktig at aktivtørutdanningen vektlegger aktivitetsanalyse og tilretteleggingskompetanse framfor det å lære mange konkrete aktiviteter.

Det finner sted en rivende utvikling innen velferdsteknologi. Avanserte løsninger gir den enkelte bruker økt selvhjulpenhet og letter helse- og omsorgsarbeidernes arbeid. Aktivtørenes nærhet til brukerne kan gi kunnskap om hvordan teknologien påvirker den enkeltes liv. Derfor kan aktivtørene spille en viktig rolle i både formidling av hjelpemidler og andre teknologiske løsninger samt opplæring i bruk av dem og oppfølging. Det er viktig at aktivtørene følger med i utviklingen på dette området.

Framtidens aktivtør kan spille en viktig rolle i det tverrfaglige tilbudet – blant annet gjennom å bidra til å kartlegge og følge opp den enkeltes ønsker om og behov for aktivitet. Dette er en betydningsfull rolle, ikke minst innen demensomsorgen.

Aktivtørene kan også være en viktig koblingsnøkkel mellom de offentlige helse- og velferdstjenestene, frivillighetssentraler og kultursektoren på enkeltindivid- og gruppenivå. Trolig vil vi se stadig flere aktivtører blant lederne for frivillighetssentralene rundt omkring i landet. Flere vil trolig også få en koordinatorrolle i egen kommune.

Ulike interesseorganisasjoner sitter med mye kunnskap og store nettverk, og en del av dem har også økonomiske midler å bidra med til ulike aktivitetstilbud. Aktivtørene kan samarbeide med brukerorganisasjoner og andre frivillige organisasjoner, og de kan formidle informasjon om likemannstilbud til aktuelle brukere.

Andre aktuelle arbeidsområder for framtidens aktivtører er frisklivssentraler, arbeidsrehabilitering og hverdagsrehabilitering. Aktivitet tilrettelagt i eget hjem burde være en stor satsning for aktivtører. De fleste kommuner jobber for at ulike brukergrupper skal få bo hjemme lengst mulig. Her kan aktivtørene spille en viktig rolle.

Aktivtørene har en kompetanse som kan gi dem en viktig rolle i framtidens velferdssamfunn. Det krever imidlertid at aktivtørene sørger for at kompetansen er kjent og at politikere og ledere satser på tverrfaglighet.

Kommunikasjon via nettsider og sosiale medier på Internett spiller en stadig viktigere rolle i samfunnet. Dette vil påvirke aktivtørene, deres arbeidsplasser og brukerne. Det er viktig å finne balansen mellom personvern hensyn og ulike ønsker om synliggjøring av aktiviteter som aktivtørene er med på å tilrettelegge for. Dette kan løses på ulike måter, f.eks. kan en aktivtør som jobber på sykehjem, kartlegge beboernes syn på det å bli tatt bilde av, og lage en fotoavtale med dem som synes det er greit.

Vedlegg

Yrkesetiske retningslinjer for aktivitører

Godkjent av ALFs landsmøte 2009

Yrkesetiske retningslinjer skal legges til grunn for medlemmenes yrkesutøvelse.

1. Forhold til brukeren

- 1.1 Aktivitøren skal ivareta brukerens integritet og egenverdi uavhengig av rase, farge, kjønn, alder, språk, tro, politisk oppfatning, nasjonalitet og kulturell bakgrunn.
- 1.2 Brukerens verdighet og menneskeverd skal respekteres uansett sykdom og helseproblem.
- 1.3 Aktivitøren skal ivareta brukerens rett til selvbestemmelse og medbestemmelse.
- 1.4 Aktivitøren skal legge vekt på brukerens behov, interesser, ressurser og funksjonsevne slik at brukerens livskvalitet blir opprettholdt og eventuelt forbedret.
- 1.5 Aktivitøren skal ved innledningen til en aktivitet, så langt det er mulig, gjøre klart for brukeren aktivitetens hensikt, innhold og antatt varighet. Aktivitøren må ikke forespeile brukeren annen hjelp enn den man antar å kunne gi.
- 1.6 Aktivitøren skal fremme brukerens mulighet til å ta selvstendige avgjørelser og ikke frata brukeren oppgaver som vedkommende selv kan utføre eller ta ansvar for.

2. Forhold til pårørende

- 2.1 Aktivitøren viser respekt for pårørende, og behandler deres opplysninger i samsvar med lov om taushetsplikt.

3. Forhold til kollegaer

- 3.1 Aktivitøren skal gjennom tverrfaglig samarbeid bidra til at brukerens helse og livskvalitet opprettholdes eller forbedres.
- 3.2 Aktivitøren skal kjenne til kollegers arbeidsoppgaver og gi tilstrekkelig informasjon slik at unødige konflikter unngås. Om interessekonflikter oppstår, skal alltid hensynet til brukeren prioriteres.

4. Forhold til arbeidsstedet

- 4.1 Aktivitøren skal sette seg inn i arbeidsstedets målsetning og funksjon og være lojal mot gjeldene regler og instruksjoner så langt disse er i samsvar med aktivitørens yrkesetiske retningslinjer.

5. Forhold til eget yrke/fag

- 5.1 Aktivitøren skal holde sine kunnskaper ved like og oppdatere disse i samsvar med utviklingen innen aktivitørens arbeidsområder, og innen helse- og sosialpolitisk utvikling.
- 5.2 Aktivitøren skal kjenne til/skal vite når annen kompetanse er nødvendig.
- 5.3 Aktivitøren bør kjenne ansvar for og ta del i opplæringen av elever og lærlinger.
- 5.4 Aktivitøren har taushetsplikt om alle forhold i brukerens privatliv og helse uansett hvordan man har tilegnet seg opplysningene, enten de er direkte, indirekte eller ved egne slutninger. Taushetsplikten må ikke være til hinder for hensiktsmessig kommunikasjon mellom helsepersonell som har med den aktuelle brukeren å gjøre.

**delta DIREKTE®
02125**

SVARENE DU TRENGER NÅR DET PASSER DEG

Ring hverdager kl 08.00 - 20.00 eller send en e-post til direkte@delta.no

DELTA REGIONKONTORER

REGION 1 NORD:

Nordland, Troms, Finnmark, Svalbard

Regionkontor Tromsø

Killengreensgt. 7-11, 4 etg., 9008 Tromsø

Postadresse:

Pb. 211, 9253 Tromsø

E-post: post-tromso@delta.no

Avdeling Bodø

Dreyfushammarn 11, 8012 Bodø

REGION 2 MIDT:

Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal

Regionkontor Trondheim

Søndregate 16, 7011 Trondheim

Postadresse:

Pb. 248, 7401 Trondheim

E-post: post-trondheim@delta.no

Avdeling Ålesund

Kjøpmannsgaten 23, 6005 Ålesund

REGION 3 VEST:

Hordaland, Sogn og Fjordane

Regionkontor Bergen

Strandgaten 9, 4. etg., 5013 Bergen

Postadresse: Pb. 433 Sentrum,

5805 Bergen

E-post: post-bergen@delta.no

REGION 4 SØRVEST:

Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland

Regionkontor Kristiansand

Vestre Strandgate 19 A, 3. etg.,

4611 Kristiansand

Postadresse:

Pb. 285, 4663 Kristiansand

E-post: post-kristiansand@delta.no

Avdeling Stavanger

Verksgaten 62, 4013 Stavanger

REGION 5 SØRØST:

Vestfold, Telemark, Buskerud

Regionkontor Tønsberg

Farmannsv. 3, 3111 Tønsberg

E-post: post-tonsborg@delta.no

REGION 6 ØST:

Oslo, Akershus, Østfold

Regionkontor Oslo

Lakkegata 23, 0187 Oslo

Postadresse:

Pb. 9202 Grønland, 0135 Oslo

E-post: post-oslo@delta.no

REGION 7 INNLANDET:

Oppland, Hedmark

Regionkontor Lillehammer

Fåberggaten 155,

2615 Lillehammer

E-post: post-lillehammer@delta.no

YRKESORGANISASJONER I DELTA:

